

РИТОРИКА МЕТАМОДЕРНОГО МАНІПУЛЮВАННЯ: МІЖ ЩИРІСТЮ ТА СИМУЛЯЦІЄЮ

Шустенко О. В.

*аспірант кафедри філософії, публічного управління
та соціальної роботи
Запорізький національний університет*

Пенязь П. Ю.

*аспірант кафедри філософії, публічного управління
та соціальної роботи
Запорізький національний університет*

Ель Гуессаб К.

*доктор філософських наук,
професор кафедри філософії, публічного управління
та соціальної роботи
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Сучасна комунікативна доба позначена кризою довіри до істини, фактів і традиційних форм аргументації. Після постмодерного розчарування у великих наративах, за Lyotard (1984) [4] людство вступає у фазу, яку дослідники називають *метамодерною*, за Vermeulen & van den Akker (2010) [7]. Її визначає коливання між *іронією та щирістю*, між надією і розчаруванням, між прагненням до істини й усвідомленням її недосяжності.

У цьому контексті формується *нова риторика впливу*, риторика, що не відмовляється від маніпуляції, але *перетворює її на форму естетичного та етичного взаєморозуміння*. Так виникає феномен, який можна означити як *“риторика метамодерного маніпулювання”*, стратегія комунікації, що поєднує афект, щирість і іронічну дистанцію, створюючи вплив не через примус, а через *емоційний резонанс* [5].

1. Від риторики переконання до риторики резонансу. Класична риторика, від Арістотеля до Цицерона, будувалась на триаді **logos – ethos – pathos**, де маніпуляція вважалася відхиленням від етичного переконання. Модерність перетворила цю риторику на ідеологічний

інструмент переконання – політичної пропаганди, наукової аргументації, технократичного дискурсу.

Постмодерн, натомість, розкрив *маніпулятивну природу будь-якої риторики* [1; 2], деконструючи довіру до мови як до носія істини. Але саме в метамодерні, після епохи іронічного розчарування, відбувається *повернення риторики емоційного залучення*, однак без наївності.

Метамодерна комунікація *грає між щирістю та її симуляцією*, створюючи *ефект афективної правди*, правди, яка переживається, а не доводиться. Вона ґрунтується на тому, що Гартмут Роза називає “резонансом” станом взаємного відгуку між суб’єктом і світом [5].

2. Маніпуляція як гра між автентичністю та симуляцією. Метамодерне маніпулювання не є ані відвертим контролем, ані цинічною деконструкцією. Воно – гра з довірою, що існує на межі між відвертістю і *театральністю*. Тімотеус Фермюлен і Робін ван ден Аккер описують цю динаміку як осциляцію (oscillation): безкінечне коливання між модерною надією і постмодерною іронією [7].

У політичному, медійному та культурному дискурсах ця стратегія проявляється як *афективна маніпуляція*, де замість прямого переконання використовується *емоційне фреймування*, створення атмосфери, у якій глядач сам “погоджується” з наративом. Як зазначає Бюнг-Чуль Хан, сучасна влада функціонує “не через заборону, а через спокусу” [3].

Таким чином, *маніпуляція стає метаестетичною*, вона не маскується, а перетворюється на гру, у якій споживач медіа водночас знає про її умовність і приймає її заради спільного переживання.

3. Риторичні стратегії метамодерного маніпулювання. Риторика метамодерну вибудовується не навколо логічних структур, а навколо афективних патернів впливу, які можна розглядати як своєрідні “фрактали довіри”, повторювані моделі емоційної взаємодії. Серед них:

1. **Іронічна щирість (sincere irony)**, висловлення, що поєднує самоіронію з автентичністю.

“Ми всі прагнемо змін, але спершу селфі.”

2. **Афективна симуляція**, гра з уразливістю, що створює ефект людяності.

Приклад: політик, який публічно визнає власну помилку, перетворюючи слабкість на ресурс довіри.

3. **Мета-автентичність**, демонстративна щирість як стиль.

Соціальні мережі, де “справжність” стає брандом.

4. **Мережевий резонанс**, поширення меседжів не завдяки раціональній переконливості, а завдяки їхній емоційній або естетичній вірусності.

У цих формах риторика не зникає, а стає *саморефлексивною*: вона маніпулює, але робить це відкрито, і саме в цьому знаходить нову легітимність.

4. **Етика подвійності.** Постає питання: чи можлива етика там, де панує свідома маніпуляція? Метамоделна відповідь полягає в *етичній подвійності*: маніпуляція визнається неминучою, але підпорядковується принципу *комунікативної гри*, а не контролю. Як зауважує Пітер Слотердайк, у добу цинізму людина може зберегти автентичність лише через іронічну участь: “вірити, знаючи, що віра є грою” [6].

Така етика не відкидає вплив, а перетворює його на *спільний перформанс*, взаємне формування сенсу між комунікатором і аудиторією.

5. **Фрактальна структура метамодерної риторики.** Фрактальність метамодерного маніпулювання полягає в самоподібності впливу на різних рівнях, від мікродискурсу особистої комунікації до макродискурсу медіа.

Кожен рівень відтворює ту саму риторичну хвилю коливання: **щирість – іронія, емоція – аналіз, вплив – рефлексія**. Цей коливальний рух є *онтологічною ознакою метамодерного мислення*, у якому істина не стверджується, а пульсує, як хвиля в комунікативному полі.

Висновки. Риторика метамодерного маніпулювання це нова граматики впливу, що діє через емпатію, естетику і гру. Вона не прагне остаточної істини, але створює фрактальні зони резонансу, у яких спільно продукується сенс.

Така риторика відображає антропологію метамодерну, людину, яка водночас вірить і сумнівається, маніпулює і розкривається, прагне істини, знаючи, що вона завжди у коливанні.

Література

1. Baudrillard, Jean. Simulations. New York : Semiotext(e), 1983.
2. Derrida, Jacques. Of Grammatology. Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1976.
3. Han, Byung-Chul. Psychopolitics: Neoliberalism and New Technologies of Power. London : Verso, 2017.
4. Lyotard, Jean-François. The Postmodern Condition: A Report on Knowledge. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1984.
5. Rosa, Hartmut. Resonance: A Sociology of Our Relationship to the World. Cambridge : Polity Press, 2019.
6. Sloterdijk, Peter. Critique of Cynical Reason. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1983.

7. Vermeulen, Timotheus, and Robin van den Akker. "Notes on Meta-modernism." *Journal of Aesthetics & Culture* 2, no. 1 (2010): 1–14. DOI <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>